

МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ*Федірко Ч.В.**аспірант Київського національного
економічного університету***ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ ТА
ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КЛАСОВОЇ
СТРУКТУРИ В УКРАЇНІ**

За роки проведення реформ в Україні відбулись кардинальні зміни в розподілі доходів та національного багатства між різними соціальними верствами населення, які призвели до виникнення високого ступеня диференціації доходів, поширення масштабів бідності, руйнації середнього класу та утворення невеликої кількості заможної еліти. Економічне зростання, що спостерігається в Україні з 2000 року, не змогло суттєво змінити основних тенденцій рівня життя, оскільки результатами економічного підйому користуються, передусім, ті верстви населення, які мають більший доступ до розподілу ресурсів. На фоні підвищення середніх показників доходів населення, посилення його розшарування призвело до збільшення частки ресурсів, сконцентрованих у найбільш заможних прошарків суспільства. Тому звуження диференціації в доходах населення, подолання бідності та підвищення рівня життя на сьогодні визнаються головними пріоритетами нового етапу розвитку економіки України.

В останні роки проблеми надмірної диференціації в доходах населення, поширення бідності та відсутності дієвого середнього класу в Україні досить активно висвітлюється в аналітичних статтях наукових журналів та в пресі. Найбільш відомими їх дослідниками є В. Геєць, Е. Лібанова, Д. Богиня, В. Мандибура, В. Новиков, І. Гнибіденко, Т. Кір'ян, В. Паламарчук та ін.

Після прийняття на державному рівні Стратегії подолання бідності в Україні та запровадження заходів щодо її практичної реалізації масштаби бідності в країні почали зменшуватись. Однак поряд з цим має місце високий ступінь диференціації доходів окремих соціальних верств, який зашкоджує формуванню масового середнього класу в Україні та суттєвому підвищенню рівня життя населення.

Метою написання цієї статті є дослідження стану розподілу доходів між окремими соціальними верствами населення, а також пошук шляхів зменшення диференціації в доходах населення, підвищення рівня його життя, подолання бідності та формування середнього класу в Україні.

Основою аналізу нерівномірності розподілу доходів між різними верствами населення є вибіркові обстеження умов життя домашніх господарств України, які з 1999 року здійснюються відповідно до міжнародних стандартів. При цьому розрахунки показників соціальної диференціації здійснюються на основі показників витрат, а не доходів, оскільки респонденти схильні занижувати розміри своїх доходів або не бажають повідомляти про деякі їх джерела, які переважно є неофіційними. Дані розподілу сукупних витрат за децильними групами населення свідчать, що витрати першої децильної групи у 2000-2003 роках не перевищували 3,3% їх загальної величини, а витрати останньої десятої групи населення складають більше 27% сукупних витрат домогосподарств. (див. рис. 1)

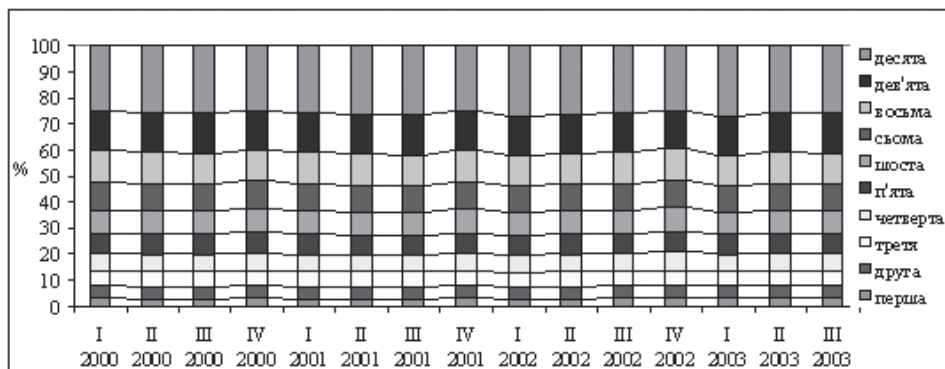

Рис. 1. Динаміка розподілу сукупних витрат за децильними (10%) групами населення в Україні у 2000-2003 роках¹.

Представники першої-п'ятої 10%-их груп населення, які мають найнижчий рівень середньодушових сукупних витрат, здійснюють менше 30% усіх сукупних витрат. Відповідно, сукупні витрати більш забезпеченого населення, віднесеного до шостої-десятої 10%-их груп складають більше 70%.

Аналіз ступеню майнового розшарування населення здійснюється на основі коефіцієнту фондів, децильного коефіцієнту диференціації, а також коефіцієнту Джині. (див. табл. 1)

Таблиця 1

Показники диференціації населення за рівнем середньодушових сукупних витрат

Показники	Роки, квартали														
	2000				2001				2002				2003		
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III
Коефіцієнт фондів, <i>разів</i>	8,05	8,4	8,3	7,7	8,8	8,5	8,8	7,8	9,0	8,5	8,3	7,6	8,5	7,9	7,9
Децильний коефіцієнт диференціації сукупних витрат населення, <i>разів</i>	4,2	4,2	4,2	4,1	4,4	4,3	4,4	4,2	4,4	4,2	4,2	3,9	4,1	4,2	4,2
Коефіцієнт концентрації (індекс Джині), <i>разів</i>	0,32	0,32	0,32	0,31	0,32	0,33	0,33	0,31	0,33	0,33	0,32	0,31	0,33	0,32	0,32

Динаміка коефіцієнту фондів у 2000-2003 роках показує перевищення сукупних витрат 10% найбільш забезпеченого населення над сукупними витратами 10% найменш забезпеченого населення більш як у 8 разів. Проте, як зазначається у Посланні Президента України до Верховної Ради України "Передумови формування середнього класу в Україні", за результатами оцінювання даних щодо наявності дорогих автомобілів, дорогих екскурсійних турів, продаж дорогих меблів, предметів розкоші тощо, доходи 10% найзаможніших верств населення України перевищують доходи 10% найбідніших приблизно в 12-15 разів.

Максимальний рівень витрат серед 10% найбільш забезпеченого населення більш як у 4 рази перевищує мінімальний рівень витрат серед 10% найменш забезпеченого населення, про що свідчать розрахунки децильного коефіцієнту диференціації сукупних витрат населення України.

¹ дані вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, проведеного Держкомстатом України.

Найбільш поширеним у світовій практиці для аналізу ступеня майнового розшарування населення є використання коефіцієнту Джині. Його динаміка в Україні свідчить, що розподіл населення за рівнем середньодушових сукупних витрат більш як на ? відхиляється від рівномірного. Якщо у 1989 році величина коефіцієнту Джині становила 0,249, то в 1993 році вона збільшилась до 0,364, в 1996 році - до 0,413, а у 2000-2002 роках коливалась від 0,31 до 0,33². Відповідно до класифікації, запропонованої для країн ОЕСР, розмір коефіцієнту Джині в інтервалі 0,33-0,35 свідчить про наявність високого ступеня соціальної нерівності в країні.

Аналізуючи стан диференціації доходів населення в Україні, слід враховувати масштабне поширення "тіньової" економіки, яка руйнує всі уявлення про характер утворення, розподілу й перерозподілу доходів різних соціальних верств населення. Приховування доходів від оподаткування зменшує здатність держави впливати на їх перерозподіл. Вибіркові обстеження домогосподарств практично не дають уявлення про найбільш забезпечені верстви населення, що істотно знижує розрахунки економічної нерівності. Шляхом застосування диференційованих методів оцінки "тіньових" доходів вітчизняними дослідниками було визначено реальну картину розподілу сукупних грошових доходів між різними верствами населення, яка має місце на цей час в Україні³. Побудована на їх основі крива Лоренця показує, що масштаби диференціації населення за оціночними сукупними доходами, які також включають доходи від "тіньової" діяльності, є набагато ширшими, ніж за офіційними даними сукупних витрат, які вказують домогосподарства в ході опитування. (див. рис. 2)

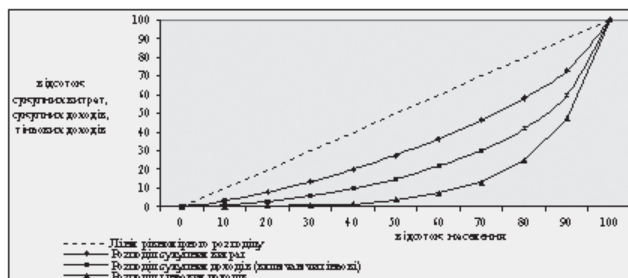

Рис. 2. Крива Лоренця за розподілом сукупних витрат, сукупних доходів та "тіньових" доходів населення України⁴.

Розподіл "тіньових" доходів є ще більш нерівномірним. Якщо фактичний розподіл сукупних витрат населення більш як на 1/3 відхиляється від рівномірного розподілу, то відхилення розподілу "тіньових" доходів складає більше 2/3.

Посилення диференціації населення за рівнем матеріального забезпечення викликало процес його масового збідніння, який особливо в кризові роки мав дуже стрімкий характер. На відміну від бідних з країн, що розвиваються, переважна більшість бідних українців є

² Лібанова Е. Соціально-економічна політика держави та її вплив на зміну соціальної структури суспільства // Україна: аспекти праці. - 1999. - №8. - С. 21

³ Мандибур В. Оптимізація механізму оподаткування доходів громадян як важлива умова розбудови цивілізованого ринку // Тенденції української економіки. - 1999. - №12. - С. 38

⁴ дані вибіркового обстеження умов життя домогосподарств, проведеного Держкомстатом України; Мандибур В. Оптимізація механізму оподаткування доходів громадян як важлива умова розбудови цивілізованого ринку // Тенденції української економіки. - 1999. - №12. - С. 36-43.

грамотними, освіченими людьми, які колись мали надійну роботу та очікували отримати від держави регулярні пенсії після закінчення трудової діяльності. Окрім традиційно малозабезпечених верств населення, якими є пенсіонери, багатодітні та неповні сім'ї, учні, інваліди, до бідних потрапили громадяни, які одержують заробітну плату нижче прожиткового мінімуму, та безробітні. Той факт, що масштаби бідності в Україні мають загрозливий характер для стратегічного розвитку країни, визначає бідність як одну з ключових проблем.

Результати обстежень умов життя домогосподарств засвідчують, що рівень життя населення за роки економічного зростання найменшою мірою зріс у тих його верств, які страждають від бідності та злиденності. Частка бідного населення із середньодушовими сукупними витратами нижче 75% медіанного їх рівня, який є законодавчо визначеною межею бідності, зросла із 27,4% у 2000 р. до 28,1% у 2002 р., а у 2003 році становила 23,6%. Загрозливі масштаби має й суб'єктивна бідність населення, визначена за самоідентифікацією, оскільки саме вона, формуючи неконструктивну, пасивну поведінку, сприяє зниженню економічної активності, ініціативи, прагнення до додаткових заробітків, до самозайнятості чи підприємництва. За даними загальнонаціонального соціологічного моніторингу, здійснюваного Інститутом соціології НАН України, 2000 року 65% населення вважали себе бідними (у 1994 році таких було 47%)⁵.

Висока частка бідних верств населення та невелика частка заможної еліти на сьогодні дають підстави ідентифікувати українське суспільство як виразно поляризоване із малочисельним середнім класом, формування якого набуває особливої актуальності в умовах зростання економіки України. Саме середній клас є внутрішнім двигуном розвитку економіки країни, оскільки будучи основним платником податків, переважно саме він формує державний та місцевий бюджети, вирішальним чином впливає на розвиток внутрішнього ринку, створює потужний інвестиційний ресурс та завдяки активній участі у громадському та політичному житті визначає моральні стандарти суспільства.

У більшості країн з розвинутою економікою середній клас охоплює понад 60% населення, а у східноєвропейських країнах він є дещо нижчим, проте здатен виконувати свої регулюючі та стабілізаційні функції. Так, у Польщі він становить 29% населення, у Чехії - 36%, в Угорщині - 35%, а в Естонії - 23%.

В Україні середнього класу, який відповідав би критеріям розвинених країн, безумовно, поки що не існує, однак на сьогодні сформувалась невелика частка населення, яка може бути включена до середнього класу. Як зазначається у Посланні Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2001 році", вона становить 12,3% населення країни. Проте, на думку інших фахівців, своєрідним ядром уже сформованого середнього класу в Україні можна вважати менше 10% населення країни⁶.

Між тим, виходячи з особливостей перехідного періоду, не варто обмежувати чисельність та структуру середнього класу лише прошарком населення, яке повністю відповідає його загально визнаним критеріям у розвинутих демократичних країнах. Пошук прототипів середнього класу серед елементів соціальної структури українського суспільства виявляє певний шар, який має достатній освітній, культурний та економічний потенціал і претендує на виконання відповідних функцій. За оцінками експертів, близько 40-45% населення України, які за своїм матеріально-майновим становищем не належать до

⁵ Лібанова Е. Бідність в Україні: діагноз поставлено – будемо лікувати? // Дзеркало тижня. – 2002. - №13 (337). – С. 10

⁶ Лібанова Е. Середній клас в Україні: сучасні масштаби і проблеми розвитку // Україна: аспекти праці. - 2002. - №8. - С. 27

середнього класу, відповідають його критеріям за освітніми, професійно-кваліфікаційними характеристиками та соціальним статусом⁷. Особливістю такого потенційно середнього ("протосереднього", базового) прошарку є те, що його представники не змогли вчасно адаптуватися до ринкових перетворень, і, як наслідок, забезпечити собі належний рівень доходів. Їхні доходи перевищують межу бідності, але є недостатніми для віднесення до середнього класу. Ці люди фактично балансують між бідністю та добробутом, тому залежно від спрямованості та ефективності державної політики і результативності власних зусиль можуть у майбутньому перейти або до середнього класу, або до бідних. Тому саме цей прошарок населення потребує особливої уваги в політиці подолання масштабної бідності та формування середнього класу. Завданням держави є глибоке осягнення інтересів та потреб цих верств населення і сприяння піднесенню тих сфер економіки, які спроможні забезпечити їх входження до середнього класу.

Оптимізація соціально-класової структури населення України, яка в першу чергу передбачає згладжування гостроти нерівномірності його розширення за доходами, звуження масштабів бідності та створення й закріплення позицій середнього класу на основі позитивних якісних змін у рівні життя всього населення, може здійснюватися за допомогою:

- зменшення бідності на основі скорочення безробіття, підвищення розмірів соціальних виплат та допомог у поєднанні із забезпеченням їх адресності та поліпшення житлових умов соціально уразливих верств населення;

- забезпечення передумов для виходу з рангу бідних та входження до середнього класу осіб, які мають високий рівень освіти та кваліфікації, належний соціальний статус, але не відносяться до середнього класу за критерієм доходу та матеріального стану і тому класифікуються більшістю вітчизняних науковців як представники базового прошарку населення;

- розширення чисельності підприємців, власників, фермерів, рантє, які, набувши власність та відповідну психологію, входять до середнього класу в нових соціально-економічних умовах.

Підтримка найменш забезпечених громадян є першим напрямком політики держави щодо подолання бідності. Вона реалізується в межах системи соціального страхування, передусім пенсійного, та системи соціальних допомог. За умов існування розгалуженої системи підтримки доходів населення важливо забезпечити спрямованість допомог саме для бідних верств суспільства.

Розширення представників середнього класу в Україні за рахунок потенційно середнього прошарку населення - найманих працівників високої, вищої та найвищої кваліфікації, питома вага яких в структурі середнього класу країн з розвинутою економікою досягає 40-45% населення, є стратегічним напрямком державної політики доходів населення в Україні. Останнім часом в Україні державне регулювання доходів населення було спрямовано головним чином на подолання масштабної бідності. Однак, на нашу думку, необхідно розмежувати політику ліквідації та запобігання бідності населення та політику формування середнього класу за рахунок зростання доходів представників базового (потенційно середнього) прошарку населення. Остання має набагато більший потенціал забезпечення соціальної стабільності та створення передумов для економічного зростання в країні. З одного боку, середній клас за своєю природою виконує стабілізуючу соціальну роль в країні, а з іншого, - зростання рівня доходів чисельного базового прошарку сприятиме

⁷ Лібанова Е. Середній клас в Україні: сучасні масштаби і проблеми розвитку // Україна: аспекти праці. – 2002. - №8. – С. 27

розширенню платоспроможного внутрішнього попиту. Ефективна політика доходів, що реалізується державою, має включати відповідні механізми і джерела підтримання доходів як соціально вразливих верств населення на мінімально припустимому рівні (індексація доходів, мінімальні соціальні гарантії та соціальна допомога, регулювання цін тощо), так і тих верств населення, основним джерелом забезпечення потреб життєдіяльності яких є висококваліфікована наймана праця. З цією метою важелі політики доходів повинні застосовуватися в комплексі з іншими сферами економічної політики держави в умовах переходу до соціально-ринкової моделі розвитку.

Аналіз існуючого стану державного регулювання доходів населення, яке здійснюється в Україні, виявляє руйнування економічної бази, необхідної для утворення на базі представників потенційно середнього прошарку потужної складової середнього класу. На сьогодні має місце фактор дешевої робочої сили та висока експлуатація найманої праці, що виражається у невідповідності рівня заробітної плати рівню продуктивності праці найманих працівників. На один долар заробітної плати середньостатистичний працівник в Україні виробляє продукції в 3-3,5 рази більше порівняно з працівником США та інших розвинених країн світу. Середня заробітна плата в Україні є в 4,2 рази меншою за продуктивність праці, тоді як в розвинених країнах це співвідношення коливається від 1,2 (у Німеччині) до 2 разів (у Франції)⁸. Тому необхідно наголосити, що саме держава має взяти на себе основні зобов'язання щодо виправлення ситуації та ліквідувати неприпустимі прояви надмірної експлуатації найбільш кваліфікованої робочої сили і тим самим закласти необхідні підвалини перетворення зазначених верств населення в середній клас. Ліквідація диспропорцій між оплатою і продуктивністю праці шляхом доведення частки середньої заробітної плати у прирості продуктивності праці хоча б до рівня східноєвропейських країн (тобто з 20-23 до 32-35%) є сьогодні одним з основних завдань державного регулювання доходів населення в Україні.

Одним із механізмів вирішення проблеми оптимізації співвідношення між зростанням заробітної плати та продуктивності праці є механізм соціального партнерства, в процесі реалізації якого у колективних договорах підприємств закріплюються взаємні зобов'язання працівників та роботодавця щодо встановлення співвідношень приросту заробітної плати та продуктивності праці або обсягів виробленої продукції.

Підвищення реальної заробітної плати працюючих в умовах обмежених ресурсів підприємств потребує огляду шляхів реструктуризації собівартості і цін та підвищення в них частки заробітної плати. На фоні високого податкового навантаження на фонд оплати праці в Україні витрати на робочу силу у структурі собівартості продукції є дуже низькими (13,8% у 2002 році), що знижує мотивацію власника до вдосконалення технічної бази виробництва, його раціоналізації та підвищення продуктивності праці. Об'єктивна необхідність зростання заробітної плати потребує проведення економічної політики, спрямованої на підвищення ефективності виробництва та зниження (або обмеження зростання) витрат на робочу силу в розрахунку на одиницю продукції на основі залучення додаткових резервів ресурсозбереження та реструктуризації виробничих витрат. Тут ми підтримуємо думку вітчизняних науковців, зокрема професора А. Колота, який пропонує встановлення диференційованих ставок оподаткування прибутку підприємств залежно від факторів його формування⁹. Так, просте зниження собівартості навіть у випадку одночасного

⁸ Богиня Д. Актуальні проблеми регулювання доходів і організації оплати праці на етапі трансформації економіки України // Україна: аспекти праці. – 2000. – №6. – С. 5

⁹ Колот А. Організаційно-економічний механізм регулювання доходів працюючих: шляхи вдосконалення // Україна: аспекти праці. – 2003. – №2. – С. 27

зростання обсягів виробництва продукції не обов'язково може означати підвищення на підприємстві оплати праці найманих працівників. Лише зниження у структурі собівартості інших видів витрат, окрім заробітної плати, яке можливе, наприклад, за рахунок використання більш прогресивних технологій, дозволить пропорційно збільшити витрати на оплату праці і не втратити прибуток.

Центральним механізмом формування середнього класу є малий і середній бізнес, який постає гарантом економічного розвитку й соціальної стабільності суспільства. Проте на шляху інтенсивного розширення сфери малого підприємництва в Україні постає велика кількість проблем, основними з яких є обтяжливе оподаткування, обмежений попит, який обумовлюється низькою купівельною спроможністю населення, нерівні умови конкуренції, які створюють як конкуренти, так і держава, а також корупційна криза¹⁰. Тому ключовим завданням держави стає підтримка малого підприємництва, яка має охоплювати регуляторну реформу, спрямовану на максимальне спрощення процедур реєстрації, ліцензування та започаткування бізнесу, а також умов його ведення, фінансово-кредитну підтримку малого підприємництва, реформування податкової системи в аспекті її спрощення та зниження і вирівнювання податкового тягаря, розвиток ринкової інфраструктури малого підприємництва. Окрім того, з метою створення умов для розширення малого підприємництва необхідною є реформа "тіньового" капіталу, зокрема амністія некримінального шляхом відкриття шляхів його для легального інвестування за одночасної протидії його поверненню в "тінь".

Важливим напрямком державної політики доходів є розширення середнього класу за рахунок формування масового класу власників. Незважаючи на позитивні досягнення в останні роки фінансово-банківської сфери та завершення масової приватизації, яка мала на меті перетворити громадян країни на власників колишнього державного майна, розміри доходів від володіння власністю залишаються мізерними і не відіграють визначальної ролі у підвищенні рівня життя населення, стаючи негативним психологічним фактором у процесі його самореалізації у ринкових економічних умовах.

З кожним роком довіра населення до фінансових установ зростає і, незважаючи на зниження депозитних ставок, вклади населення у комерційних банках збільшуються, що в свою чергу має позитивний вплив на розширення класу власників. Однак, податок на проценти за депозитнимикладами фізичних осіб за ставкою 5%¹¹, який вводитьься з 2005 року, становить реальну загрозу як для розвитку банківської системи, так і для збільшення доходів населення, а також формування внутрішніх інвестиційних коштів в країні. З одного боку, такий захід створює додаткове джерело поповнення доходної частини державного бюджету, а з іншого, - в перспективі може загальмувати залучення доходів населення до банківської системи. На нашу думку, в нинішніх умовах оподаткування доходів від депозитних вкладів є доцільним лише стосовно великих вкладів, які забезпечують суттєві надходження до бюджету, оскільки багатий вкладник є менш чутливим до запровадженого податку і його турбує насамперед ставлення до нього з боку держави.

Найбільший вплив на поглиблення майнового розшарування населення України мали недоліки процесу приватизації, головними наслідками якої стало утворення, з одного боку, потужних фінансово-промислових груп, які, маючи тісний зв'язок із владними структурами,

¹⁰ Підприємства України в 2000 році. Звіт МФК про опитування підприємств в Україні. – Міжнародна фінансова корпорація, 2001. – С. 19-52.

¹¹ Згідно з Законом України "Про податок з доходів фізичних осіб" № 889-IV від 22.05.2003 р.

фактично і розпоряджаються приватизованим майном, а з іншого, - понад 19 мільйонів "номінальних" акціонерів¹². Такі акціонери фактично не мають суттєвих прав, більшість з них не можуть ні продати свої акції за хоч якусь пристойну ціну, ні отримувати доход за ними. Масовим явищем стало скуповування директорами приватизованих підприємств сертифікатів (або акцій) у рядових членів трудових колективів практично за безцінь. Поряд з цим, вартість майна державних підприємств, що підлягали приватизації, необґрунтовано занижувалась, в результаті чого продаж сертифікатів, які припадають на сім'ю, не дозволяв сформувати громадянам первісний капітал, необхідний для започаткування власного малого бізнесу, як це було в деяких постсоціалістичних країнах. Реальних власників приватизованих підприємств неможливо визначити як ефективних інвесторів, оскільки вони часто не виконують свої інвестиційні зобов'язання, а їхні дії спрямовуються на особисте збагачення.

Одним із заходів держави щодо розв'язання післяприватизаційних проблем є проведення реприватизації. Однак, приймаючи рішення щодо її запровадження, необхідно зважати на її негативні сторони. По-перше, реприватизація, особливо масова, погіршує інвестиційний клімат для ефективного інвестора, особливо іноземного, оскільки буде свідчити про нестабільність умов діяльності приватного капіталу в Україні. По-друге, пересічні громадяни, які стали дрібними акціонерами в результаті проведення сертифікатної приватизації, фактично будуть примусово позбавлятися власності, а відшкодовані їм кошти за умов низького рівня доходів не дадуть змоги знову придбати свою частку власності. І, нарешті, в умовах абсолютної залежності економіки від політики легко передбачити, що масова реприватизація буде такою ж, як і масова приватизація: несправедливою, непрозорою, нечесною і не слугуватиме зменшенню диференціації доходів населення.

Тож, на нашу думку, в нинішніх умовах Україна потребує не стільки перерозподілу власності, скільки проведення справедливої дооцінки приватизованого майна з наступним забезпеченням нормальних ринкових умов функціонування. Саме посилення механізмів конкуренції на ринку України є головним напрямом ліквідації негативних наслідків процесу приватизації у сфері доходів населення та буде визначальним фактором формування середнього класу. Поряд з цим необхідним є глибоке реформування чинної системи корпоративного управління та створення механізму ефективного захисту прав та законних інтересів акціонерів, особливо дрібних; створення правового механізму, який унеможливить використання корупційних правоохоронних структур у боротьбі за перерозподіл власності; забезпечення більшої прозорості діяльності акціонерних товариств; запровадження механізмів стимулювання керівників підприємств до підвищення ефективності діяльності, зокрема шляхом встановлення залежності між зростанням їх винагороди за працю та показників діяльності підприємства.

Сформована за роки кризового періоду соціальна структура українського суспільства, для якої характерною є висока диференціація окремих соціальних груп за рівнем життя, велика частка бідного населення та низька частка середнього класу, за роки економічного зростання суттєво не змінилась. Високий ступінь соціальної

¹² Сиденко В., Барановський О. Проблеми власності та легалізації капіталів і доходів в Україні // Дзеркало тижня. – 2004. – № 18 (493), 15-21 травня. – С. 5

нерівності, за якої доходи найзаможніших верств населення в 12-15 разів перевищують доходи найбідніших підсилюється високою часткою "тіньових" доходів, розподіл яких є ще більш нерівномірним. Масове збідніння населення та відсутність дієвого потужного середнього класу призводять до концентрації доходів у заможній еліті, яка укріплює свої позиції за допомогою владних структур.

Таким чином, тісно пов'язані між собою проблеми підвищення рівня життя населення та формування середнього класу вимагають комплексного підходу до їх розв'язання з боку держави, який поєднував би, з одного боку, створення передумов та можливостей для реалізації підприємницької ініціативи населення, а з іншого, - заходи економічної політики щодо зростання доходів найманих працівників.

*Стаття рекомендована до друку кафедрою макроекономіки та державного управління
Київського національного економічного університету
(протокол № 3 від 19 жовтня 2004 року)*

